

Vergaderjaar 2020–2021

29 911

Bestrijding georganiseerde criminaliteit

34 997

Regels inzake een uniform experiment met teelt en verkoop van hennep en hasjiesj voor recreatief gebruik in een gesloten coffeeshopketen (Wet experiment gesloten coffeeshopketen)

A¹

BRIEF VAN DE MINISTER VAN JUSTITIE EN VEILIGHEID

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 17 november 2020

Hierbij bied ik uw Kamer de brief aan die ik 18 juni jl. naar de Tweede Kamer zond, met als onderwerp de uitwerking van het brede offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit.

De Minister van Justitie en Veiligheid,
F.B.J. Grapperhaus

¹ Letter A heeft alleen betrekking op 29 911.

BRIEF VAN DE MINISTER VAN JUSTITIE EN VEILIGHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 18 juni 2020

De georganiseerde criminaliteit draait op volle toeren. Terwijl de coronacrisis een grote wissel trekt op de legale economie, lijkt de grootschalige drugshandel op veel fronten onverstoord door te gaan. Het aantal inbeslagnames van drugs in bijvoorbeeld de Rotterdamse haven daalt niet en de vondsten van crystal meth-labs nemen een vlucht. Dit toont eens te meer de noodzaak van het brede offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit.

In oktober 2019² en april 2020³ informeerde ik uw Kamer over dit brede offensief en de financiering die het kabinet hiervoor beschikbaar stelt. Middels deze brief informeer ik u over de uitwerking.

In de aprilbrief beschreef ik in grote lijnen hoe de aanpak van georganiseerde criminaliteit zich in de afgelopen vijftien jaar heeft ontwikkeld en hoe het offensief de (inter)nationale fenomeengerichte aanpak structureel gaat versterken. Daarmee geef ik een passend vervolg aan de eerdere inspanningen van dit kabinet, zoals de honderd miljoen euro vanuit het Regeerakkoord voor met name de regionale aanpak, het pakket aan ondermijningswetgeving en de tien miljoen euro structureel voor hoofdzakelijk het RIEC-/LIEC-bestel.

De nu extra beschikbare gelden bouwen als volgt op: 88 miljoen euro in 2020, 141 miljoen euro in 2021 en 150 miljoen euro per jaar vanaf 2022.

Hieronder zet ik uiteen welke investeringen het kabinet daarmee doet. Hoofdthema's zijn Bewaken en Beveiligen, het Multidisciplinair Interventieteam (MIT) en de preventieve en regionale aanpak. Tevens presenteer ik een reeks maatregelen die ondersteunend zijn aan de genoemde onderdelen, of die in bredere zin nodig zijn om de ondermijningsaanpak toekomstbestendig te maken. Op die manier organiseren we een breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit, volgens het devies «oprollen, afpakken en voorkomen».

Bewaken en Beveiligen

Aanleiding, doel en focus

Afschuwelijke gebeurtenissen hebben aangetoond dat excessief geweld tegen de dragers van onze democratische instituties vanuit criminele netwerken geen taboe meer is. Deze ondermijning van onze democratische rechtsstaat is absoluut onacceptabel. Personen die in hun werk in dienst staan van de rechtsorde (o.a. lokale bestuurders, zittende en staande magistratuur, advocaten, agenten en journalisten) moeten hun beroep veilig en zonder vrees uit kunnen oefenen. Ook kroongetuigen moeten onder veilige omstandigheden hun rol kunnen vervullen. Bescherming van deze personen is daarom een voorwaarde voor het functioneren van de democratische rechtsstaat en het brede offensief tegen de georganiseerde ondermijnende criminaliteit.

De «Bewaken en Beveiligen-zaken» zijn de afgelopen jaren complexer, langduriger en extremer in omvang en zwaarte geworden. Het aantal

² Kamerstukken II 2019/20, 29 911, nr. 254.

³ Kamerstukken II 2019/20, 29 911, nr. 275.

personen en objecten dat langdurig en intensief bewaakt en beveiligd wordt is toegenomen en zal naar verwachting niet verminderen. Daarom reserveer ik in 2020 33 miljoen euro, in 2021 40 miljoen euro, in 2022 51 miljoen euro en vanaf 2023 55 miljoen euro per jaar voor een versterking van de stelsels Bewaken en Beveiligen en Getuigenbescherming.

Hiermee worden deze stelsels over de gehele linie versterkt, zodat beveiligingsmaatregelen tijdig, effectief en adequaat ingezet kunnen worden wanneer er sprake is van dreiging, risico of de mogelijkheid van geweld. De investering wordt tevens ingezet om de uitvoering van beveiligingsmaatregelen te flexibiliseren. Het doel is steeds passende beveiligingsmaatregelen te bieden aan de personen die dat nodig hebben, zonder dat opschaling onmiddellijk leidt tot druk op de capaciteit elders.

Aanpak en te behalen resultaten

De structurele versterking en flexibilisering van de stelsels Bewaken en Beveiligen en Getuigenbescherming is uitgewerkt langs drie sporen: versterking van de uitvoering, versterking van de stelsels en versterking van de weerbaarheid. Dit jaar maken we hiermee een voortvarende start. Daarnaast heeft de geïntensiveerde bewaking en beveiliging van advocaten, officieren van justitie en rechters veel extra kosten opgeleverd. Ik zet een groot deel van de middelen voor 2020 in om deze kosten te dekken.

a. Versterking van de uitvoering

Het uitvoeringsproces binnen de stelsels Bewaken en Beveiligen en Getuigenbescherming bestaat uit drie onderdelen:

- 1) informatieverzameling over dreiging en risico,
- 2) de beoordeling, het maatregelenadvies en de besluitvorming en
- 3) de uitvoering van de maatregelen.

In dit proces zijn de Nationale Politie, de Koninklijke Marechaussee (KMar), het Openbaar Ministerie (OM), de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) en de veiligheidsdiensten betrokken. De versterkingen zijn erop gericht om voldoende capaciteit, kwaliteit en middelen voor alle drie de stappen in het proces beschikbaar te hebben.

Daarom investeer ik circa 30 FTE in de informatieorganisatie van Bewaken en Beveiligen bij de politie, zowel regionaal als landelijk. Tevens voeg ik circa 50 FTE toe aan de capaciteit van de (maatregelen)adviseurs bij de politie, het OM en de NCTV. Hiermee komt de basis van de informatieorganisatie van de politie, vooral ten behoeve van het proces op eenheidsniveau en opvolging door de andere organisaties binnen het stelsel, structureel op orde. Met tijdige en verbeterde informatie-uitwisseling en advisering kunnen adequate en proportionele beveiligingsmaatregelen getroffen worden en kan er tijdig worden op- of afgeschaald.

Zoals beschreven dienen meer beveiligingsmaatregelen te worden getroffen te dan voorheen. Daarin moeten we maatwerk kunnen blijven bieden. Daarom investeer ik in de uitbreiding van de soorten maatregelen, passend bij de diverse dreigingsniveaus en situaties en in de uitbreiding van de capaciteiten. Dit geldt zowel op landelijk niveau als op eenheidsniveau. Voor de uitvoering van deze beveiligingsmaatregelen versterk ik de politie met 120 FTE. Hiermee worden in alle regionale politie-eenheden «Bewaken en Beveiligen-teams» ingesteld. Deze nieuwe flexteams zijn primair beschikbaar voor de uitvoering van bewakings- en beveiligingstaken in de eenheden, zoals die nu door de medewerkers uit

basiseenheden worden uitgevoerd. Door toename van het aantal personen en objecten dat bewaking en beveiliging nodig heeft, is het stelsel Bewaken en Beveiligen voor een deel van de taakuitvoering afhankelijker geworden van de inzet van deze basiseenheden, wat ten koste gaat van hun reguliere taken. Daarom wordt geïnvesteerd in onder andere deze capaciteit, die specifiek is bedoeld voor bewaken en beveiligen.

Daarnaast investeer ik in de capaciteit bij de politie om 24 uur per dag cameratoezicht te kunnen uitvoeren en stel ik geld beschikbaar voor de uitvoering van minder zichtbare beveiligingsmaatregelen. Om meer mogelijkheden voor beveiligingsconcepten te creëren wordt de bestaande capaciteit van de KMar voor objectbeveiliging geschikt gemaakt om ook persoonsbewakingstaken uit te voeren. Deze beveiligingsconcepten vormen een aanvulling op de uitvoering van persoonsbeveiliging in het hoogste dreigingsniveau door de Dienst Koninklijke en Diplomatieke Beveiliging (DKDB), die deze al dan niet met bijstand van de Brigade Speciale Beveiligingsopdrachten (BSB) van de KMar uitvoert.

Met de realisatie van een verstevigd fundament in Bewaken en Beveiligen-capaciteit op alle drie de onderdelen van het uitvoeringsproces wordt de toegenomen vraag naar beveiligingsmaatregelen opgevangen, zonder dat dit onmiddellijk leidt tot druk op de capaciteit elders.

Daarnaast is het van belang dat voor de uitvoering van beveiligingsmaatregelen voldoende ingespeeld blijft worden op nieuwe ontwikkelingen, de toegenomen inzet van kroongetuigen en de werking van het MIT. Daarom stel ik financiële middelen beschikbaar voor de ontwikkeling en uitvoering van alternatieve en innovatieve beveiligingsconcepten en het creëren van meer gradaties in beveiligingsconcepten die minder beslag leggen op de beschikbare capaciteit. De komende jaren wordt nader onderzocht of de inzet van slimme technieken toepasbaar is voor effectieve en adequate bewaking en beveiliging. Daarbij worden ook de mogelijkheden meege-
nomen van de uitbreiding van bestaande samenwerkingen en van het aangaan van nieuwe samenwerkingsvormen. Dit betreft samenwerking met zowel overheidspartijen, zoals het Ministerie van Defensie, als met private organisaties. Met bovenstaande en de capaciteitsversterking van de KMar geef ik opvolging aan de motie van de leden Van Dam en Krol over het nagaan hoe Defensie met personele inzet kan bijdragen aan de taak van Bewaken en Beveiligen.⁴

b. Versterking van de stelsels

Ontwikkelingen binnen de samenleving en de georganiseerde criminaliteit staan niet stil, waardoor het van belang is dat de stelsels daadkrachtig kunnen meebewegen en adequaat kunnen reageren. Het goed functioneren van de stelsels vraagt niet alleen om voldoende capaciteit, maar ook om de juiste kwaliteitsontwikkeling en kennisborging. Daarom wordt een multidisciplinair platform ingericht, om met alle partners kennisdeling, innovatie en kwaliteitsverbetering te realiseren. Dit leidt tot lerende en toekomstbestendige stelsels.

c. Versterking van de weerbaarheid

Advocaten, officieren van justitie, rechters en journalisten zijn vanuit hun eigen rol van essentieel belang voor het waarborgen van onze rechtsstaat. Ook zonder dreigingsinformatie of andere indicaties kunnen zij te maken krijgen met geweld of intimidatie vanuit de georganiseerde ondermij-

⁴ Kamerstukken II 2019/20, 29 628, nr. 923.

nende criminaliteit. Dat vraagt om structurele aandacht voor – en aanscherping van hun weerbaarheid.

De werkgroep «brede aanpak beroepsgroepen» heeft een ontwikkelagenda voor de vergroting van de weerbaarheid opgesteld, waarbij geput is uit de kennis en ervaringen van reeds bestaande weerbaarheidstrajecten. Om deze agenda uit te voeren stel ik financiële middelen beschikbaar voor capaciteit en weerbaarheidsversterkende initiatieven. Zo kunnen beroepsgroepen gebruik maken van onder meer trainingen en informatiemateriaal. De beschikbaar gestelde capaciteit wordt daarbij zowel binnen organisaties als overkoepelend ingezet, om de ontwikkelagenda uit te voeren en kennis, expertise en handelingsperspectieven bij de verschillende kwetsbare beroepsgroepen structureel te borgen. Door samenwerking en het breder delen van *best practices* met voornoemde en andere beroepsgroepen, kan een stevig integraal beveiligingsbeleid worden neergezet vanuit werkgevers. Hiermee worden beroepsgroepen in staat gesteld hun eigen weerbaarheid te vergroten en de werkgever om zijn rol op dit terrein goed te vervullen. Door beter te kunnen reageren op bepaalde vormen van bedreiging, intimidatie, agressie of geweld kan rust en een handelingsperspectief geboden worden. Bovendien kan in gevallen voorkomen worden dat men eerder dan nodig bewaakt of beveiligd moet worden.

Bewaken en Beveiligen	2020	2021	2022	2023	2024 e.v.
<i>Versterking uitvoering</i>	3,9 mln	30,7 mln	44 mln	47,9 mln	48,2 mln
<i>Versterking stelsels</i>	1,5 mln	1,5 mln	1,8 mln	1,8 mln	1,8 mln
<i>Versterking weerbaarheid</i>	2,1 mln	3,5 mln	1 mln	1 mln	1 mln
<i>Extra kosten intensivering</i>	24,2 mln				
Getuigenbescherming	1 mln	3,9 mln	4 mln	4 mln	4 mln

Multidisciplinair Interventieteam

Aanleiding, doel en focus

De georganiseerde, ondermijnende criminaliteit wordt steeds complexer, door sterke professionalisering en optimaal profijt van de open Nederlandse economie, de gunstige geografische ligging en de goede logistieke, financiële en digitale infrastructuur. De mondiaal opererende criminele netwerken zijn tevens lokaal actief in buurten en wijken, in mainports en greenports, op bedrijventerreinen en buitengebieden. De gevaren voor de lokale samenleving zijn daarbij evident: drugslabs, schietpartijen en liquidaties in woonwijken en de openbare ruimte, exorbitante criminele winsten, parallelle samenlevingen, intimidatie en corruptie.

In de aanpak hiervan zijn op verschillende niveaus veel partijen actief. Op zowel lokaal, regionaal, nationaal als internationaal niveau werken zij actief samen, onder meer door informatie te delen en gezamenlijk de beste interventies te kiezen. Vanwege de toenemende complexiteit (digitalisering, globalisering, professionalisering), het gebruik van contrastrategieën en de gewaande onaantastbaarheid van de georganiseerde, ondermijnende criminaliteit is nu behoefte aan extra gebundelde slagkracht op één werkvloer. Conform de aangenomen motie Heerma-Dijkhoff versterk ik de aanpak daarom structureel met een geavanceerd landelijk Multidisciplinair Interventieteam (MIT), dat net als de georganiseerde misdaad flexibel is in inzet, kennis en kunde, (inter)nationaal opereert en voortdurend inzet op innovatie.

De doelstelling van het MIT is het duurzaam verstoren van ondermijnende criminele bedrijfsprocessen in binnen- en buitenland, door het structureel opsporen en ontmantelen van criminele netwerken, het aanpakken van sleutelfiguren, het in beslag nemen van crimineel vermogen en het opwerpen van barrières voor crimineel handelen en voor het verkrijgen van crimineel geld.

Het team heeft een focus op het duurzaam ontwrachten van criminele bedrijfsprocessen op nationaal en internationaal niveau. Mede door een gerichte aanpak op de onderliggende financiële structuren worden de machtsposities van de criminele sleutelspelers – waaronder kopstukken en facilitators – systematisch aangepakt («*joint targeting*»). De werkwijze van het MIT kenmerkt zich door vernieuwend werken: multidisciplinair, data-gedreven, netcentrisch, fenomeen- en vermogensgericht. Vanuit een data-gedreven aanpak en financiële focus wordt in beeld gebracht waar kwetsbaarheden in rechtmatige structuren zitten, hoe criminele processen werken en hoe fenomenen in elkaar steken (financieel, logistiek, relationeel, bedrijfsstructuur e.d.). Uit dit beeld blijkt op welke wijze criminelen misbruik maken van rechtmatige structuren en waar de kansen liggen voor interventies waarmee het criminele businessmodel het hardst kan worden getroffen. Deze interventies zijn divers, waarbij gestreefd wordt naar optimale samenhang tussen regionaal/(inter-)nationaal, actualiteit/langere termijn en repressief/preventief. Effectiviteit van de interventies is daarbij leidend.

Een belangrijk gegeven in dit geheel is dat de georganiseerde criminaliteit hoofdzakelijk financieel gedreven is en dus het meest effectief wordt verstoord door het verdienmodel aan te pakken. Het MIT focust op het systeem achter criminele fenomenen, identificeert de sleutelpersonen in het netwerk, legt de fysieke en digitale vermogensbestanddelen bloot en pakt het criminele vermogen vervolgens ook zoveel mogelijk integraal af. Hierbij maakt het MIT optimaal gebruik van zijn multidisciplinaire samenstelling, gemeenschappelijke informatiepositie en doelstelling. In onderlinge afstemming zet iedere samenwerkingspartner vanuit zijn eigen taak en verantwoordelijkheid zijn eigen bevoegdheden in. Dus zowel financiële opsporing (straf- en fiscaalrechtelijk) als toezicht en handhaving (fiscaal-, civiel- en bestuursrechtelijk).

Het MIT opereert in aanvulling op – en in samenwerking met de bestaande intelligence- en opsporingsteams van politie, Defensie, KMar, OM, Belastingdienst, Douane, de Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (FIOD) en andere (inter)nationale handhavings-, toezichts- en opsporingsdiensten, die zich met de aanpak van ondermijning bezighouden. Het MIT staat, net als de andere landelijke (bijzondere opsporingsdiensten), in verbinding met de bestaande aanpak op lokaal en regionaal niveau, onder meer via het LIEC en de RIEC's, de lokale driehoeken, de politie en het OM. De oprichting van het MIT betekent geen wijziging van bestaande bevoegdheden en gezagslijnen binnen het huidige bestel. Uitgangspunt is de bevoegdheden van alle instanties optimaal te benutten en eenieder vanuit zijn eigen expertise en rol verantwoordelijkheid te laten nemen om meer gerichte slagkracht te organiseren.

Voor de in deze paragraaf beschreven plannen trek ik dit jaar 21,5 miljoen euro uit, in 2021 82 miljoen euro, in 2022 87 miljoen euro en vanaf 2023 93 miljoen euro per jaar.

MIT

De gelabelde capaciteit van het MIT zal op termijn bestaan uit circa 400 FTE. Deze capaciteit komt bovenop de bestaande capaciteit van de diverse deelnemende organisaties. Het gaat om hoofdzakelijk HBO/WO-opgeleide capaciteit bij politie, FIOD, Defensie, KMar, Douane, Belastingdienst en OM, die werkzaam zijn op één werkvloer. Het MIT is opgebouwd vanuit de driehoek Intelligence, Tactische Opsporing en Specialisme (met name financiële en digitale expertise). Uitgangspunt is dat inzet en sturing op de betrokken organisaties in het MIT op basis van gelijkwaardigheid plaatsvindt vanuit eigen expertise, specialismen en vaardigheden. Bundeling hiervan versterkt het totale inzicht in criminele processen en draagt bij aan de beoogde effect en de impact van het optreden. De multidisciplinaire sturing wordt uitgewerkt in een governance-model. Het MIT wordt organisatorisch en beheersmatig ondersteund door de politie en valt voor wat betreft de opsporingstaak onder het gezag van het Landelijk Parket en Functioneel Parket van het OM, met een ruim mandaat.

Cruciaal voor een succesvol MIT is een gelijkwaardige en open cultuur waarin door verschillende partijen onderling informatie wordt uitgewisseld en verwerkt, om zodoende een actueel en gedeeld intelligence-beeld op ondermijning te creëren. Aan de basis hiervan staat de ontwikkeling van een gezamenlijk datawarehouse, waarin niet alleen informatie wordt verzameld, opgeslagen en gedeeld, maar waar ook, gebruikmakend van technieken uit de datascience, nieuwe informatie wordt gegenereerd en wordt opgewerkt tot intelligence.

Op 1 april 2020 is een «*vliegende start*» gemaakt met de projectmatige multidisciplinaire aanpak. Tevens onderzoekt een werkgroep informatiedeling onder leiding van mijn ministerie welke mogelijkheden de betrokken organisaties in het MIT op dit moment hebben om informatie te delen en op welke wijze de gewenste informatiedeling mogelijk kan worden gemaakt.

Met de oprichting van het MIT geef ik opvolging aan de motie van de leden Heerma en Dijkhoff over de inrichting van een interventieteam ondermijning, met als opdracht criminele netwerken op te rollen en grote sommen crimineel geld te ontnemen.⁵

Corruptie

Ambtelijke corruptie is een ernstig ondermijnd effect van de georganiseerde misdaad. Een belangrijke samenwerkingspartner voor het MIT is dan ook een goed toegeruste Rijksrecherche. De afgelopen jaren is een groeiend aantal ernstige lek- en corruptiezaken door de Rijksrecherche onderzocht, waarbij ook regelmatig contact met de georganiseerde criminaliteit werd waargenomen. Deze complexe onderzoeken leiden tot een aanmerkelijke druk op de capaciteit van de Rijksrecherche. Daarnaast blijft het aantal signalen en meldingen stijgen. Meer capaciteit bij de Rijksrecherche en meer vervolgingscapaciteit bij het OM voor Rijksrecherche-onderzoeken is nodig en deze breid ik daarom fors uit. Daarmee kunnen barrières worden opgeworpen voor criminele netwerken om te infiltreren in overheidsdiensten.

⁵ Kamerstukken II 2019–2020, 35 300, nr. 13.

Betere strategie en operatie

De ontwikkelingen in de georganiseerde criminaliteit gaan razendsnel; de coronacrisis laat het aanpassingsvermogen van criminelen zien en de toename in politievondsten van crystal meth-labs roept vragen op over nieuwe ontwikkelingen. Het MIT gaat over dergelijke trends nuttige informatie opleveren, bovenop de informatie die al bij alle betrokken organisaties wordt verzameld. Door juiste omgang met die informatie kunnen we weer een extra stap zetten in het krijgen van meer grip op (ontwikkelingen in) de georganiseerde ondermijnende criminaliteit. Om dit te realiseren investeer ik in een strategisch kenniscentrum en in landelijke fenomeentafels.

Strategisch kenniscentrum

Bij de partners in de aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit bestaat ontzettend veel kennis, expertise en informatie. Bovendien zijn er waardevolle strategiedocumenten opgeleverd, die afzonderlijk richting geven aan de partners in de huidige aanpak. Denk hierbij aan het Serious and Organised Crime Threat Assessment van Europol, het periodieke Nationaal Dreigingsbeeld, de regionale ondermijningsbeelden en een landelijk ondermijningsbeeld.

Omdat de partners zich logischerwijs richten op hun eigen expertise, blijft kennis toch nog te veel versnipperd en leiden de genoemde beelden niet vanzelfsprekend tot *gezamenlijke* strategische opvolging. Een landelijk strategisch kenniscentrum kan hier verandering in brengen. Op basis van de beschikbare informatie bij alle betrokken partners kan het strategisch kenniscentrum een periodieke analyse maken, waardoor een integraal beeld in trends en ontwikkelingen van georganiseerde ondermijnende criminaliteit ontstaat. Daarmee worden de landelijke, regionale en lokale partners, inclusief het MIT, bruikbare strategische inzichten geboden. Prioriteiten en interventies kunnen zo op basis van volledige informatie worden afgestemd. Er wordt op korte termijn een kwartiermaker aangesteld om advies uit te brengen over de juridische voorwaarden, precieze richting en werkzaamheden van het strategisch kenniscentrum.

Landelijke fenomeentafels

Op dit moment wordt naar aanleiding van een behoefte van landelijk opererende partners gewerkt aan een uitbreiding van het LIEC, door het inrichten van landelijke fenomeentafels. Aan deze tafels kunnen strafrechtelijke, bestuursrechtelijke en fiscaalrechtelijke instrumenten samen komen en wordt een effectieve inzet daarvan afgestemd. Dit gebeurt volgens het model dat wordt gehanteerd bij de integrale aanpak van *outlaw motorcycle gangs* (OMG's). Deze werkwijze is erop gericht alle spelers bij de aanpak te betrekken; naast de landelijke partners bijvoorbeeld ook het lokaal bestuur. Het levert een veelheid aan interventies op. De combinatie van de inzichten van alle betrokkenen leidt tot nieuwe kennis, die de specifieke aanpak op het thema of fenomeen weer verder kan versterken. Ook voor de inrichting hiervan wordt op korte termijn een adviserend kwartiermaker aangesteld, in dit geval gericht op de juridische basis, structuur en precieze taakomschrijving. Tevens wordt in 2020 de informatievoorziening bij het LIEC ten behoeve van de informatiedeling met de RIEC's versterkt.

Met het hierboven beschreven geheel zetten we belangrijke samenhangende stappen in de aanpak, om deze in de hele breedte en met alle

betrokken bestrijdingspartners te versterken. In de bijlage bij deze brief is een infographic⁶ opgenomen over de versterkingen uit deze paragraaf.

MIT	2020	2021	2022	2023 e.v.
<i>Politie</i>	5,1 mln	35,5 mln	37,7 mln	40,4 mln
<i>OM (incl. Rijksrecherche)</i>	2,2 mln	10,6 mln	11,3 mln	12,1 mln
<i>Belastingdienst/FIOD/Douane</i>	4,1 mln	17,5 mln	18,6 mln	20 mln
<i>KMar/Defensie</i>	3,7 mln	13,7 mln	14,5 mln	15,6 mln
<i>Rechtspraak</i>	0,7 mln	1,6 mln	1,7 mln	1,8 mln
<i>Wetgeving</i>		0,5 mln	0,5 mln	0,5 mln
<i>Strategisch kenniscentrum</i>	0,4 mln	1,3 mln	1,3 mln	1,3 mln
<i>Landelijke fenomeentafels</i>	0,4 mln	0,9 mln	0,9 mln	0,9 mln
<i>LIEC</i>	4,9 mln	0,5 mln	0,5 mln	0,5 mln

Ondersteunende versterkingen

Aanleiding, doel en focus

Ondersteunend aan de hiervoor beschreven versterkingen investeer ik in een reeks maatregelen om de strijd tegen ondermijning verder te brengen. Het gaat onder meer de ontwikkeling van nieuwe werkwijzen en tools, pilots en het tegengaan van voortgezet crimineel handelen in detentie. In totaal trek ik hier 17,8 miljoen euro voor uit in 2020, 4,4 miljoen euro in 2021 en 2 miljoen euro per jaar vanaf 2022.

Aanpak en te behalen resultaten

Programma Anti-Ondermijning en kennisagenda

Het Programma Anti-Ondermijning heeft in de bestrijding van georganiseerde ondermijnende criminaliteit een centrale rol. Dit programma is na het aantreden van het huidige kabinet binnen mijn ministerie opgezet. Hierin werken medewerkers vanuit verschillende disciplines samen aan een zo effectief mogelijke ondermijningsaanpak, in nauwe verbinding met de betrokken partners. Ik investeer in structurele capaciteit om de inspanningen tegen ondermijning ook vanuit mijn departement voldoende omvang te kunnen blijven geven. Tevens heb ik het voornemen om voor de algehele coördinatie een directeur-generaal Aanpak Ondermijning aan te stellen, waarmee de bestaande structuur en voorliggende opgave verder gecentreerd worden. Hiermee geef ik opvolging aan de motie van het lid Van den Berge, waarin werd verzocht de instelling van een coördinator ondermijning te onderzoeken.⁷ Ik zal uw Kamer hierover op een later moment nader informeren.

In de MIT-paragraaf ging ik al in op de versterking van de strategische analyses en de operaties. In lijn hiermee geef ik ook de *evidence based* beleidsvorming een impuls. Hiervoor is het nodig dat we zo goed als mogelijk inzicht hebben in de aard, omvang en ernst van ondermijningsfenomenen en van de verschillende aanpakmodaliteiten. Daarom investeer ik in een kennisagenda met drie functies:

- Systematische analyse van bestaande wetenschappelijke en operationele inzichten, waarbij bundeling en vertaling naar actuele vraagstukken plaatsvindt.
- Nieuw empirisch onderzoek ter beantwoording van openliggende kennisvragen.

⁶ Ter inzage gelegd bij de Directie Inhoud.

⁷ Kamerstukken II 2019/20, 35 300 VI, nr. 43.

- Monitoring van kwantitatieve gegevens, zoals drugsgebruik, -productie, -smokkel en -prijzen en cijfers ten aanzien van opsporing, vervolging en afpakken.

De laatstgenoemde monitoring, die ook indicatief is voor de impact van de aanpak, zal tevens worden gebruikt voor de verantwoording over de aanpak. Hiertoe wordt een nieuwe monitor ontwikkeld, waarin harde cijfermatige indicatoren worden gecombineerd met onderzoek naar kwalitatieve aspecten van de aanpak en fenomenen binnen de georganiseerde criminaliteit. De monitor heeft tot doel de output van de aanpak meerjarig te volgen, en -voor zover mogelijk- zicht te bieden op het maatschappelijk effect dat met de aanpak wordt behaald. In het eerste jaar zal de monitor worden ontwikkeld en een nulmeting worden uitgevoerd, om de resultaten van de aanpak in de komende jaren goed te kunnen volgen.

Financieel opsporen

Ik tref enkele incidentele concrete maatregelen om crimineel vermogen beter aan te kunnen pakken. Dit gaat van het beter zicht krijgen op (crimineel) vermogen in de fase dat iemand verdachte is, tot verbeteringen aan het einde van het afpakproces.

Om beter zicht te krijgen op crimineel vermogen van verdachten, wordt een project gestart om de vormgeving en invoering van het «vermogensdossier» te bepalen. Met het vermogensdossier wordt beoogd om in zaken waarin kan worden afgepakt steeds actueel in beeld te brengen welk vermogen een verdachte heeft. Op die manier wordt duidelijk waarop en wanneer beslag kan worden gelegd. Het vermogensdossier zal eveneens inzicht geven in welke onderzoekshandelingen door de ketenpartners naar dat vermogen hebben plaatsgevonden. Zo kan nog efficiënter worden samengewerkt. Het dossier moet op termijn worden ingevoerd, zodat het bruikbaar wordt in de fasen opsporing, vervolging en executie. Er wordt daarbij eveneens ingezet op het sneller te gelde maken van in beslag genomen voorwerpen, als onderdeel van het beslagplan dat het OM trekt.

Ten aanzien van de executiefase komt er een project om een actueel vermogensbeeld te krijgen op hoge openstaande ontnemingsvorderingen. Het gaat om een intensivering om lastig vindbaar vermogen te traceren, waarna het kan worden afgepakt. De uitkomsten van dit project zullen worden gebruikt om tot *best practices* te komen, waarmee onderzoek naar vermogen in de executiefase gerichter kan worden ingezet. De leereffecten zullen worden gedeeld in het project vermogensdossier. Ook komt er een project bij het CJIB voor het optimaliseren van het proces van afpakken van crimineel vermogen, waaronder het bevroeringsbeslag, waarmee vermogensbestanddelen door de opsporing ter plaatse kunnen worden vastgehouden indien er nog een ontnemingsmaatregel open staat.

Op dit moment worden eveneens de uitvoeringsmogelijkheden van strafrechtelijke curatele nader onderzocht, naast de voorbereiding van een wettelijke regeling. Strafrechtelijke curatele moet het mogelijk maken langdurig toezicht te houden op het vermogen van een veroordeelde, met als doel een (deels) niet geïnde ontnemingsvordering direct te kunnen innen als een veroordeelde weer vermogen opbouwt.

Daarnaast loopt er momenteel vanuit het OM en Rijksvastgoedbedrijf een verkennend onderzoek naar de mogelijkheden om in pilotvorm maatschappelijke herbestemming van afgepakt vastgoed toe te passen. Er

wordt nu een haalbaarheidsstudie uitgevoerd naar de daarvoor vereiste randvoorwaarden. Bij een positieve uitkomst is het voornemen om – na instemming van de betrokken bewindspersonen – de pilot plaats te laten vinden. Het uitgangspunt is sociaaleconomische kansen te bieden op lokaal, regionaal en landelijk niveau, waarmee ondermijnende criminaliteit – vooral preventief – wordt tegengegaan. De strijd tegen ondermijning wordt daarmee niet alleen zichtbaar voor, maar ook iets ván de gemeenschap. Ik bekijk graag verdere mogelijke manieren waarop wij zichtbaar voor burgers kunnen bijdragen aan het herstel van de leefbaarheid in betrokken wijken.

In dat kader verken ik momenteel tevens de mogelijkheden in verband met de eerdere oproep van onder meer het lid Van Toorenburg en de aangenomen motie van de leden Krol en Yesilgöz-Zegerius, die verzoekt te onderzoeken of een afpakkfonds kan worden ingesteld, waarin afgepakt geld van drugscriminelen wordt gestort om de drugscriminaliteit tegen te gaan.⁸ Daarbij geldt dat rekening moet worden gehouden met het feit dat in het Regeerakkoord is opgenomen dat de financiële mee- en tegenvallers op de raming van de afpakinkomsten niet meer landen op de begroting van Justitie en Veiligheid, maar voor het generale beeld zijn. Bovendien schrijven de begrotingsregels voor dat het oormerken van inkomsten voor uitgaven niet is toegestaan, ook niet in het geval van (begrotings)fondsen. Dit om een goede, integrale afweging te kunnen maken tussen de (kosten van) verschillende beleidsdoelstellingen. In het najaar zal ik uw Kamer nader informeren over de mogelijkheden die er binnen deze kaders bestaan.

De zogenoemde non-conviction based confiscation (NCBC) betreft de confiscatie van vermogensbestanddelen zonder voorafgaande veroordeling van een persoon voor het beramen of plegen van een strafbaar feit. Een dergelijke regeling kan – zo blijkt uit voorbeelden in de praktijk – in de eerste plaats een oplossing bieden voor het afpakken van crimineel vermogen in gevallen waarin de verdachte is overleden of de verdachte die het criminele vermogen heeft «opgebouwd» onbekend blijft. Voor wat betreft deze vorm van NCBC wordt dan ook met voorrang een wettelijke regeling voorbereid met betrekking tot verbeurdverklaring van voorwerpen van criminele erfenissen en voorwerpen zonder rechthebbende. Naar aanleiding van de notitie van de fracties van D66 en SP over een procedure voor onverklaarbaar vermogen, die is gepresenteerd in het kader van de behandeling van de begroting voor het Ministerie van Justitie en Veiligheid 2020, is daarnaast overleg gaande met het Openbaar Ministerie over de mogelijkheid van een dergelijke procedure. Daarbij zijn vragen aan de orde als de te verwachten opbrengsten van een dergelijke procedure naast de bestaande mogelijkheden op het gebied van de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel, de verhouding tussen een dergelijke procedure en een strafzaak en de verhouding met het EVRM. Hierover zal Uw Kamer op de hoogte worden gehouden door middel van de periodieke rapportage over de aanpak van de ondermijnende criminaliteit.

Om de expertise voor de financiële aanpak te borgen wordt tevens één digitaal platform (door)ontwikkeld, waar opsporingsmedewerkers van onder meer de politie en de FIOD de benodigde kennis en kunde voor effectieve financiële aanpak kunnen opvragen en ondersteuning kunnen bieden. Dit betreft in het bijzonder de integratie en modernisering van de reeds bestaande afpak- en informatiebronnen-apps, zodat informatie beter toegankelijk wordt.

⁸ Kamerstukken II 2019–2020, 35 300 VI, nr. 70.

Het WODC doet daarnaast op mijn verzoek momenteel nader onderzoek naar de duur van afpakkaken en factoren die daarin een rol spelen. De uitkomsten daarvan kunnen leiden tot weer verdere verbeteringen in de toekomst.

Tot slot is de vijfde Europese anti-witwasrichtlijn op 21 mei 2020 geïmplementeerd. Hierdoor wordt onder meer het delen van informatie tussen enkele toezichthouders en opsporingsdiensten vergemakkelijkt.

Aanpak illegale wapens

Aan de voorkant wil ik illegaal wapenbezit terugdringen. Ik stel daarom middelen beschikbaar om in risicowijken bewustwordingscampagnes op te zetten en voor lokale initiatieven om inleveracties voor illegale wapens te organiseren. Dit is onderdeel van een breder plan van aanpak om de dreiging die samenhangt met de beschikbaarheid en gebruik van illegale wapens tegen te gaan. Ik informeerde uw Kamer daarover in oktober 2019.⁹ De aanpak is zowel preventief als repressief van aard.

Tevens financier ik een pilot met een instrument om snel de locatie van een gelost schot te kunnen herleiden. Voor de politie kan dit een effectief hulpmiddel zijn om snel en beter geïnformeerd ter plaatse te zijn. De politie is met dit middel minder afhankelijk van (112-)meldingen van omstanders en krijgt bij een gelost schot direct een signaal. Dit verhoogt de kans om heterdaad aanhoudingen te kunnen verrichten en om sporen veilig te kunnen stellen. Het betreft een relatief nieuw instrument waarvan de werking moet worden getest, alvorens wordt besloten over landelijke invoering van het middel. De regionale eenheid Amsterdam gaat het instrument als pilot in de praktijk inzetten.

Detentie

Georganiseerde criminaliteit mag niet doorgaan achter de gevangenispoorten. Er zijn extra benodigde maatregelen geïdentificeerd om voortgezet crimineel handelen in detentie tegen te gaan. De Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) voert in 2020 en 2021 een proef uit met kleinschalige afdelingen onder intensief toezicht, om voortgezet crimineel handelen in detentie door gedetineerden uit de hogere risicocategorie te voorkomen. Daarnaast is binnen het gevangeniswezen gestart met een Bureau Inlichtingen en Veiligheid (BIV), dat informatie over gedetineerden uit de georganiseerde ondermijnende criminaliteit beter kan analyseren en effectievere maatregelen kan treffen, om te voorkomen dat zij in detentie criminele activiteiten voortzetten of nieuwe contacten leggen. Deze BIV draagt bij aan de informatiepositie van DJI over gedetineerden en hun netwerk en aan de informatie-uitwisseling tussen DJI, de politie en het OM.

In 2020 wordt verder geïnvesteerd in de extra beveiligde capaciteit van het Detentiecentrum Schiphol, in verband met de afdoening van grote risicozaken in het kader van ondermijning. Hierdoor zullen op termijn minder vervoersbewegingen noodzakelijk zijn tussen de extra beveiligde rechtszaal en de penitentiaire inrichtingen waar de betrokken verdachten regulier verblijven.

Informatie-uitwisseling en wetgeving

Voor de brede aanpak van ondermijning is het onderling uitwisselen of verwerken van informatie tussen veel verschillende partijen een

⁹ Kamerstukken II 2019/20, 29 911, nr. 254.

voorwaarde. Ik stimuleer de huidige mogelijkheden op het gebied van informatiedeling en het wegnemen van de gesignaleerde knelpunten in de praktijk. Ter versterking van de informatie-uitwisseling is, in opdracht van het Strategisch Beraad Ondernijning (SBO), een modelprotocol ontwikkeld voor de binnengemeentelijke informatie-uitwisseling in het kader van de bestuurlijke aanpak van ondernijning. Ik verwijs u graag naar mijn brief van 20 februari jl. over mijn vervolgstappen met het protocol.¹⁰

Er wordt bovendien een inventarisatie uitgevoerd van succesvolle lokale projecten, waarbij private informatie is toegevoegd aan informatie van bijvoorbeeld RIEC-partners om tot een completer criminaliteitsbeeld te komen. Doel is om op basis van de inventarisatie de meest succesvolle trajecten landelijk toe te passen.

Op het terrein van informatie-uitwisseling investeer ik bovendien in de verbetering van de dataverwerking door de Infobox Crimineel en Onverklaarbaar Vermogen (iCOV). Die verbetering moet leiden tot meer, nieuwe en andere datagedreven sturingsinformatie voor de in iCOV samenwerkende partners, onder toepassing van allerlei waarborgen op het vlak van Privacy by Design. Aldus kan iCOV optimaal gebruik maken van de mogelijkheden die de beoogde Wet gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden (WGS) haar in de toekomst zal bieden.

Tevens worden de implementatiekosten van enkele wetsvoorstellen binnen de ondernijningswetgeving gedekt. Het gaat om de implementatiekosten bij de politie op het vlak van precursorsoren en bij het CJIB op het vlak van kostenverhaal en strafrechtelijk executieonderzoek. Daarnaast betreft het kosten bij het NFI voor het wetsvoorstel ten aanzien van Nieuwe Psychoactieve Stoffen.

Maatregelen in het Caribisch deel van het Koninkrijk

In het Caribisch deel van het Koninkrijk investeer ik in lijn met de hiervoor beschreven versterkingen in informatie-uitwisseling, grenstoezicht en bestrijding witwassen. De (ei)landen zijn nauw verbonden met het Europese deel en er zijn daarmee goede logistieke verbindingen. Door de ligging, vlakbij Colombia en Venezuela, en de goede vlieg- en scheepvaartverbindingen met Europa, zijn de eilanden kwetsbaar voor doorvoer van drugs. Het achterblijven van de informatie-uitwisseling (zowel onderling als met Nederland) en dus van het acteren op signalen daaruit maakt dat er sprake is van een opportuniteitsstructuur.

Om de informatie-uitwisseling binnen het Koninkrijk tussen alle betrokken partners te verbeteren, investeer ik in capaciteit voor informatie-uitwisseling en waar mogelijk in het wegnemen van eventuele obstakels. Inzet is de verbetering en structurering van de informatie-uitwisseling tussen diensten binnen het gehele Koninkrijk, waaronder het Recherche Samenwerkingsteam, het Team Bestrijding Ondernijning, de Douane, de KMar, de Kustwacht, de Rijksrecherche, de Landsrecherches en de lokale politie.

Daarnaast moeten de eilanden goed beschermd zijn tegen de aanlanding van drugs, wapens en illegalen, waaronder zware criminelen. Het walradarsysteem van de Kustwacht, dat een belangrijke rol speelt bij de detectie van bewegingen op zee, raakt verouderd. Ik investeer daarom in een vervroegde vervanging door een nieuw systeem, dat meer en beter detecteert en waarmee dus de reactiesnelheid en de effectiviteit van de

¹⁰ Kamerstukken II 2019–2020, 29 911, nr. 272.

Kustwacht kan worden vergroot. De Kustwacht investeert de komende jaren in verdere professionalisering, zoals informatiegestuurd optreden, en materieel.

Tevens zet ik met de betrokken partners in op de aanpak van witwassen op de BES-eilanden. Het National Risk Assessment en het Veiligheidsbeeld Openbaar Ministerie BES 2018 laat zien dat de BES-eilanden aantrekkelijk zijn voor witwassen, vooral voor partijen uit Nederland. Zo zijn er allerlei investeringsmogelijkheden en is het witwasbewustzijn van sommige meldingsplichtige instanties onvoldoende ontwikkeld. Om meer inzicht in de aard en omvang van deze criminaliteit te krijgen, wordt op dit moment extra inzet gevraagd van de intelligencecapaciteit bij de opsporingsdiensten. Het korps politie Caribisch Nederland zal in 2020 beginnen met een inhaalslag op het terrein van financieel rechercheren. Hiertoe wordt eenjarig in een FINEC-opleiding geïnvesteerd. Tevens wordt de samenwerking met de FIOD en Belastingdienst Caribisch Nederland geïntensiveerd. Om de sturing op deze informatievergaring, de uitwisseling en analyse daarvan, en voldoende uitvoeringskracht te organiseren, financier ik voor een periode van drie jaar een speciale anti-witwasofficier voor het Openbaar Ministerie van de BES.

Ondersteunende versterkingen	2020	2021	2022 e.v.
<i>Programma Anti-Ondermijning en kennisagenda</i>	4 mln	2 mln	2 mln
<i>Financieel opsporen</i>	4,3 mln	0,3 mln	
<i>Aanpak illegale wapens</i>	1,1 mln		
<i>Detentie</i>	2 mln	1,5 mln	
<i>Informatie-uitwisseling en wetgeving</i>	1,9 mln		
<i>Internationaal, o.a. maatregelen Caribisch gebied</i>	4,5 mln	0,6 mln	

Preventieve en lokale aanpak

Aanleiding, doel en focus

Repressie zonder preventie is dweilen met de kraan open. De zorgen over gemakkelijke uitbreiding van criminele netwerken zijn groot. Met name kinderen, jongeren en jongvolwassenen in sociaaleconomisch zwakkere wijken komen te gemakkelijk in de georganiseerde criminaliteit terecht. Onder meer de verleiding van snel en veel geld trekken deze kwetsbare jongeren de verkeerde kant op.

De afgelopen maanden hebben de Minister voor Rechtsbescherming en ik daarom, samen met de departementen van OCW, BZK, SZW en VWS, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en het Aanjaagteam Ondermijning, nader invulling gegeven aan de versterking van de preventieve aanpak. In dit traject zijn gemeenten nader betrokken middels expertmeetings. Er is gebruik gemaakt van relevante bronnen, zoals CBS-gegevens, gegevens uit de Citydeal ondermijning, de Leefbaarometer 2018, de Veiligheidsmonitor en wetenschappelijke onderzoek. Deze bronnen laten zien dat een effectieve, preventieve aanpak van ondermijnende criminaliteit gericht is op het wegnemen van voedingsbodems, door het versterken van de samenhang tussen dadergerichte criminaliteitsbestrijding en de aanpak van sociale problemen in steden en buurten.

De opgave is dan ook om het veiligheids- en sociaal domein aan elkaar te verbinden, met maatregelen die zowel persoonsgericht als (leef)omgevingsgericht zijn. Op advies van het Strategisch Beraad Ondermijning (SBO) en in samenwerking met de eerdergenoemde partners hebben de Minister voor Rechtsbescherming en ik er daarbij voor gekozen de preventieve aanpak te focussen op (kwetsbare) jongeren en hun leefom-

geving, met als doel te voorkomen dat zij in de criminaliteit terecht komen of hierin verder afglijden.

Voor de versterking van de preventieve aanpak wordt in 2020 15 miljoen euro uitgetrokken. In 2021 en 2022 is er daarnaast respectievelijk 15 en 10 miljoen euro beschikbaar voor verdere versterking van de lokale (en regionale) aanpak.

Aanpak en te behalen resultaten

Voorkomen van criminele carrières

We hebben nadere focus aangebracht door met een beperkt aantal onderscheidende gemeenten samen te werken. Zo kan in deze gemeenten met de beschikbare middelen een geïntegreerde aanpak worden vormgegeven. Met deze aanpak gaan we *lerend evalueren*, zodat de werkwijzen en uitkomsten in deze gemeenten als voorbeeld en input kunnen dienen voor andere gemeenten en de bredere toekomstige aanpak. Op advies van het SBO zijn nu acht gemeenten geselecteerd, te weten Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht, Tilburg, Eindhoven, Arnhem en Zaanstad. Deze gemeenten hebben te maken met aanzienlijke ondermijningsproblematiek; bovendien zijn zij in de gelegenheid een *vliegende start* te maken met de versterking.

De acht gemeenten zijn op mijn verzoek aan de slag gegaan met projectplannen, waarin zij de preventieve ondermijningsaanpak vanuit de lokale behoeften uitwerken. Daarbij is het nadrukkelijk van belang dat het projectplan invulling geeft aan een *integrale* preventieve aanpak: uitgangspunt is dat de verschillende overheidspartners vanuit één gedeelde ambitie optreden en brede maatschappelijke (publiek-private) coalities vormen. Aan de gemeenten is de suggestie meegegeven in de aanpak ruimte te bieden voor onder meer dadergerichte interventies, het weerbaar maken van scholieren, studenten en docenten in het onderwijs en de inzet wijkregisseurs ter versterking van de samenwerking tussen de domeinen veiligheid en sociaal.

Bij de uitwerking van de preventieve aanpak heb ik twee toezeggingen in ogenschouw genomen: de Minister voor Rechtsbescherming heeft tijdens de begrotingsbehandeling van 2020 toegezegd een analyse te maken van de «blinde vlek» waarvoor deskundigen waarschuwen. Jongeren die in de criminaliteit terecht komen worden soms al op zeer jonge leeftijd geronseld voor drugsklusjes om vervolgens razendsnel carrière te maken in het criminele circuit. Tegen de tijd dat ze in beeld komen bij instanties, politie en justitie, is het eigenlijk al te laat. Daarnaast heb ik tijdens dezelfde begrotingsbehandeling toegezegd dat een analyse van de preventieve aanpak van ondermijning wordt meegenomen in de uitwerking van het brede offensief.

Dit heb ik als volgt vormgegeven. Een belangrijk onderdeel van de preventieve aanpak is om meer te weten te komen over redenen waarom bepaalde jongeren en jongvolwassenen de criminaliteit in gaan en welke maatregelen effectief zijn in het voorkomen en doorbreken van criminele carrières. De aanpak in de acht gemeenten zal hierin tot inzichten leiden. Daarnaast zetten we op dit moment een meerjarig, multidisciplinair onderzoeksprogramma op. Concreet betekent dit dat ik de betrokkenheid van jongeren bij zware en georganiseerde criminaliteit als thema bij de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) heb aangedragen voor plaatsing op de Nationale Wetenschapsagenda (NWA). Dit onderzoeksprogramma zal nauw worden betrokken bij de preventieve aanpak, zodat geleerde lessen in de praktijk kunnen worden gebracht. Op

die manier kan deze gerichte versterking als opmaat dienen voor een bredere aanpak in meer gemeenten. In mijn volgende voortgangsbrief zal ik onder andere stilstaan bij de stand van zaken van dit onderzoeksprogramma.

Naast de investering vanuit de Najaarsnota 2019 heb ik zoals hiervoor beschreven met de Voorjaarsnota 15 miljoen euro in 2021 en 10 miljoen euro in 2022 vrijgemaakt voor de lokale en regionale aanpak. Deze middelen zullen in overleg met het SBO, de VNG en de Regioburgemeesters worden bestemd.

Met de investeringen in preventieve en lokale aanpak kom ik deze kabinetsperiode zoveel mogelijk tegemoet aan de motie Kuiken, waarin de regering wordt verzocht een wijkgerichte aanpak op te stellen, die als doel heeft de met ondermijning samenhangende problemen substantieel te verkleinen.¹¹ In deze kabinetsperiode zal in de verdere uitwerking worden aangesloten bij de gebiedsgerichte aanpak die met gemeenten wordt ingezet vanuit het interbestuurlijke programma Leefbaarheid en Veiligheid van BZK.¹² Daarin wordt eveneens de inhoud van manifest «Kom op voor de meest kwetsbare gebieden» betrokken, dat op 16 juni jl. door vijftien burgemeesters aan het kabinet is aangeboden. Vanuit het interbestuurlijke programma wordt een verkenning uitgevoerd naar nut, noodzaak en mogelijkheden van een integrale maatwerk aanpak van stedelijke vernieuwingsgebieden en een meerjarige Rijksinzet. In het najaar komt het Strategisch Beraad Ondermijning op basis van drie essays van het Verwey Jonker-instituut met een integrale visie over gebiedsgericht werken in het kader van preventie van ondermijning.¹³ Deze visie wordt eveneens betrokken bij de nadere uitwerking van de gebiedsgerichte aanpak.

De preventieve aanpak van ondermijnende criminaliteit raakt ook aan de uitvoering van de motie Kuik c.s.¹⁴ Deze motie roept de regering op om in overleg met de VNG, de MBO-raad, de Vereniging Hogescholen en de VSNU tot heldere protocollen te komen, met als doel het ronselen van jeugdigen op scholen door drugscriminelen aan te pakken. Recent is de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid hier mede namens mij in Kamervragen al op in gegaan.¹⁵ Zij zal hier nader op terugkomen in een brief naar aanleiding van het verzoek van de Vaste Kamercommissie over het ronselen van leerlingen op scholen door criminelen. Deze brief zal naar verwachting voor het zomerreces aan uw Kamer worden verzonden.

Graag had ik de preventieve aanpak direct van structurele financiering voorzien. Zoals ik in april echter al schreef, is het vanwege de grote financiële implicaties van de coronacrisis alleen mogelijk beperkt extra structurele middelen in te zetten voor de aanpak van ondermijning.¹⁶ Dit maakt dat ik scherpe keuzes heb moeten maken en dat mijn ambities op het gebied van preventie, zoals opgetekend in de brief van 18 oktober 2019,¹⁷ deze kabinetsperiode niet in de volledige breedte waargemaakt kunnen worden.

¹¹ Kamerstukken II 2019/20, 35 300 VI, nr. 66.

¹² Kamerstukken II 2019/20, 30 995, nr. 97 en 98.

¹³ Twee zijn reeds verschenen: «Weerbare wijken tegen ondermijning» (2019) en «Een wereld in wijken te winnen, over de justitiële functie bij sociale achterstand» (2020)

¹⁴ Kamerstukken II 2019/20, 29 911, nr. 266.

¹⁵ Aanhangsel Handelingen II 2019/20, nr. 2751.

¹⁶ Kamerstukken II 2019/20, 29 911, nr. 275.

¹⁷ Kamerstukken II 2019/20, 29 911, nr. 254.

Tegengaan normalisering drugsgebruik

Binnen het geheel van activiteiten gericht op preventie neemt het tegengaan van normalisering van drugsgebruik een bijzondere plaats in. Het gaat hierbij om het voorkomen van het ontstaan van nieuwe gebruikers en huidige gebruikersgroepen die de markt voor illegale drugs in stand houden.

Vanuit onze gezamenlijke verantwoordelijkheid zetten de Staatssecretaris van VWS en ik in op twee sporen: in de eerste plaats willen we optimaal de mogelijkheden benutten om een gedragsverandering te bewerkstelligen bij gebruikers van illegale drugs. Onder begeleiding van de Rijksvoorlichtingsdienst zijn de mogelijkheden van grootschalige publiekscommunicatie verkend. Communicatie als gedragsinterventie ten aanzien van drugs lijkt effectief te kunnen zijn, mits dit nauw aansluit bij de eigenschappen van de doelgroep en de context waarin het drugsgebruik plaatsvindt. De komende periode wordt met deskundigen nader verkend of – en zo ja – bij welke groep(en) recreatieve drugsgebruikers publiekscommunicatie het meest kansrijk kan worden ingezet.

Het tweede spoor ziet op de ondersteuning van gemeenten. Momenteel voert het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) een inventarisatie uit naar de voorwaarden die gemeenten in hun evenementenvergunningen hanteren ten aanzien van drugsgebruik. Op basis van dit onderzoek ga ik met gemeenten het gesprek aan over de mogelijkheid effectievere vergunningsvoorwaarden te hanteren, zoals ik uw Kamer tijdens de begrotingsbehandeling voor 2020 heb toegezegd.

Zoals op veel terreinen heeft de coronacrisis ook impact op de normalisering van drugsgebruik en beleid gericht op het tegengaan daarvan. De door het Trimbos-instituut ontwikkelde pilot om gebruikers van partydrugs aan te spreken op hun verantwoordelijkheid voor milieuschade zou in het voorjaar en de zomer van 2020 worden uitgevoerd, maar is tot in ieder geval het najaar uitgesteld.

Met de hierboven beschreven inspanningen geef ik uitvoering aan de motie van de leden Voordewind en Van Dam, waarin de regering wordt opgeroepen te onderzoeken welke maatregelen ze kan nemen om de normalisering van drugsgebruik tegen te gaan.¹⁸ Tevens voldoe ik hiermee aan de toezegging die de Staatssecretaris van VWS in het AO verslavingszorg en drugsbeleid (10 oktober en 7 november 2019) heeft gedaan, over het terugkomen op de publiekscommunicatie in een brief over ondermijning.

Preventieve en regionale aanpak	2020	2021	2022
<i>Preventieve aanpak</i>	15 mln		
<i>Lokale en regionale aanpak</i>		15 mln	10 mln
<i>Denormalisering drugsgebruik</i>	1 mln		

Onderzoek «Interveniëren in criminele families»

Tevens gebruik ik deze brief graag om kort te berichten over het op 30 april jl. verschenen boek «Interveniëren in criminele families». De publicatie is het resultaat van een tweejarig onderzoek naar de aanpak van

¹⁸ Kamerstukken II 2019/20, 24 077, nr. 442.

criminele families in Nederland, in opdracht van Politie & Wetenschap.¹⁹ Dit onderzoek is een vervolg op «Criminele families in Brabant» uit 2017, waarover mijn ambtsvoorganger uw Kamer destijds heeft geïnformeerd.²⁰ Het onderzoek is de meest recente publicatie in een reeks van activiteiten die sindsdien rondom dit vraagstuk heeft plaatsgevonden. In veel plaatsen in het land zijn integrale projecten gestart gericht op het aanpakken van crimineel gedrag en het bieden van zorg binnen criminele families. Door middel van expertsessies, het opbouwen van netwerken en de *learning community* «Kwetsbare wijken», onder leiding van het Aanjaagteam Ondernijning, worden medewerkers van gemeenten en andere organisaties een plek geboden waar ze hun ervaringen, vragen en zorgen kunnen delen. Het onderzoek is gestart na een nadrukkelijke vraag van bestuurders en mensen die actief zijn in de praktijk. Het biedt gemeenten meer inzicht in - en inspiratie voor de aanpak van het complexe probleem van criminele families en tevens aanknopingspunten voor een preventieve aanpak van ondernijning in gemeenten.

Effectiviteit van de aanpak van csv's

In mijn reactie op het WODC-onderzoek «Criminele samenwerkingsverbanden: ontwikkelingen in aanpak en duiding van effectiviteit» heb ik aangegeven uw Kamer nader te informeren over de uitkomst van mijn gesprekken met OM en politie over de effectiviteit van de aanpak van criminele samenwerkingsverbanden (csv's).²¹ De jaarlijkse verantwoording over de aanpak van georganiseerde ondernijnende criminaliteit biedt een goede indicatie van het aantal aangepakte csv's en de vervolgingsresultaten. De ontwikkelingen van het afgelopen jaar hebben de discussie omtrent de effectiviteit van de aanpak naar een ander niveau getild. Het brede offensief heeft nu als inzet een effectievere, duurzame benadering van de gehele aanpak van ondernijning als maatschappelijk probleem. Een succesvolle aanpak van csv's maakt hier vanzelfsprekend onderdeel van uit. Om de effectiviteit van de aanpak van ondernijning beter te kunnen volgen, werken de partners op dit moment aan andere methoden om de impact van de interventies in beeld te brengen en te verantwoorden. Bij mijn volgende reactie op de jaarlijkse verantwoording van OM en politie over onder andere de aanpak van georganiseerde ondernijnende criminaliteit ga ik hier uitvoeriger op in.

Notariaat

Tot slot ga ik in op de motie van de leden Yesilgöz-Zegerius en Van Wijngaarden, om de wenselijkheid en noodzakelijkheid van specifieke instrumenten voor het notariaat te onderzoeken.²² Voor de uitvoering heeft overleg plaatsgevonden met de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) en de betrokken Ministeries (EZK, BZK en Financiën). Ik licht mede namens de Minister voor Rechtsbescherming de bevindingen per onderdeel toe.

Ten eerste is onderzocht of een notaris voortaan mag zoeken op naam van natuurlijke personen in het handelsregister. Het kabinet onderschrijft dit belang, want de notaris heeft als poortwachter in het rechtsverkeer in de uitoefening van zijn ambtelijke werkzaamheden een belangrijke rol bij het vaststellen van de identiteit. Dit punt wordt door de Staatssecretaris van EZK betrokken bij de aanstaande wijziging van het Handelsregisterbesluit.

¹⁹ A. Boer, R. Ceulen, H. Moors, T. Spapens, *Interveniëren in criminele families*. Politiewetenschap 94A (2020).

²⁰ Kamerstukken II 2016/2017, 29 911, nr. 154.

²¹ Kamerstukken II 2018/19, 29 911, nr. 219.

²² Kamerstukken II 2019/20, 35 300 VI, nr. 41.

Ten tweede is onderzocht of het notariaat onderling meer gegevens over cliënten kan delen. Dit is reeds mogelijk onder de vigerende wetgeving met een vergunning van de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). Het is primair aan de beroepsgroep om een vergunningsaanvraag in te dienen. De KNB heeft aangegeven de beoordeling van de AP met betrekking tot een soortgelijke aanvraag van de banken met belangstelling te volgen. Ten derde is onderzoek gedaan naar de toegang tot gegevens van het Kadaster en de Belastingdienst. Uit het overleg van de KNB en het Ministerie van BZK is gebleken dat de openbaarheid en beschikbaarheid van Kadasterinformatie al goed geregeld is. Op de vraag of een notaris ook toegang tot meer gegevens van de Belastingdienst zou moeten krijgen, zijn reeds Kamervragen beantwoord, waarbij het kabinet is ingegaan op de introductie van een stoplichtensysteem bij de toekenning van BTW-nummers. In het antwoord heeft de Minister voor Rechtsbescherming mede namens de Staatssecretaris van Financiën toegelicht dat thans de fiscale geheimhoudingsplicht in de weg staat aan verstrekking van informatie aan notarissen.²³ Over andere mogelijkheden voor (publiek-private) samenwerking wordt het overleg voortgezet. Ik beschouw deze motie als uitgevoerd.

Conclusie

De in deze brief beschreven uitwerking geeft aan hoe we de brede ondermijningsaanpak structureel versterken en welke nieuwe elementen worden toegevoegd aan de strijd tegen georganiseerde criminaliteit. Ik ben ervan overtuigd dat we door de stevige structurele investeringen in Bewaken en Beveiligen en het MIT meer bescherming kunnen bieden en de georganiseerde ondermijnende criminaliteit een flinke slag toe kunnen brengen. Daarnaast geef ik op verschillende plekken gerichte impulsen, onder meer om de jongerenpreventie te verbeteren, om de financiële opsporing daadkrachtiger te maken en om voortgezet crimineel handelen in detentie tegen te gaan. Bovendien zorgen we met verbeterinitiatieven op het gebied van beleid, strategische analyse en operatie voor een doorlopend integraal inzicht in trends en ontwikkelingen en een meer effectieve en toekomstbestendige aanpak.

Met de in deze brief beschreven uitwerking beantwoord ik aan de motie van de leden Yesilgöz-Zegerius en Van Toorenburg om de Kamer te informeren hoe de bestrijding van ondermijnende criminaliteit voor de langere termijn geborgd en versterkt kan worden.²⁴ Ik zal uw Kamer in de voortgangsbrieven met betrekking tot ondermijning informeren over de voortgang die in het kader van het brede offensief wordt geboekt.

Ik ben verheugd dat we nu met heel veel partners een grote versterking aan onze strijd tegen ondermijning van de rechtsstaat kunnen geven, volgens het credo oprollen, afpakken en voorkomen. Samen maken we Nederland veiliger en rechtvaardiger.

De Minister van Justitie en Veiligheid,
F.B.J. Grapperhaus

²³ Aanhangsel Handelingen II 2018/19, nr. 3322.

²⁴ Kamerstukken II 2019/20, 35 300 VI, nr. 42.